

Književnost

NOVE KNJIGE:

VALTER MILOVAN: "BILJEŠKE O PASOLINIJU",
MEANDAR MEDIA, ZAGREB, 2011.

Prvi cjelovit prikaz Pasolinija u Hrvatskoj

U izdanju zagrebačke Meandarmedije objavljena je knjiga "Bilješke o Pasoliniju" Valtera Milovana, nekadašnjeg novinara u rubrici kultura u Glasu Istre koji danas radi na Odsjeku za romansku i klasičnu filologiju na Sveučilištu Jurja Dobrića u Puli. Riječ je o važnoj kulturološkoj činjenici, jer je Milovanova knjiga prvi monografski prikaz života i djela poznatog talijanskog pjesnika i redatelja Pier Paola Pasolinija napisana u Hrvatskoj. U uvodu knjige Valter Milovan navodi da je Pasolini vrlo privlačna i zahtjevna tema za raspravu - svestran, problematičan i deklarirano drukčiji, izaziva i poštovanje i netoleranciju, čini se, oboje zasluženo.

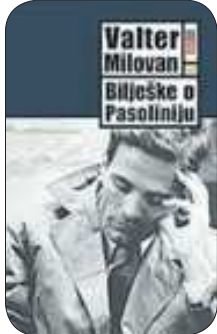
Knjiga je podijeljena na osam poglavlja u kojima su razmotrena različita područja i razni aspekti Pasolinijeva rada - poezija, filmovi, drame, prozna djela, eseji. Taj veliki i raznorodni opus Milovan je sagledao kroz prizmu odnosa Pasolinija prema smrti, težnje da se od vlastita života u cjelini učini umjetničko djelo te borbe protiv političkih neistomišljenika i pojava u društvu za koje je smatrao da kvare talijanski narod. Njegov interes za teme kao što su kršćanstvo, komunizam, cenzura, politička moć, fetišizam i antropologija religije, bogat je izvor raznorodnih informacija i ideja, a njegova su djela dobar putokaz do zanimljivih naslova koji se moraju pročitati želi li se bolje razumjeti cjelokupan opus tog autora.

Monografija počinje biografskim podacima o Pier Paolu Pasoliniju koji je rođen 5. ožujka 1922. u Bologni, a ubijen je 2. studenoga 1975. u Ostiji blizu Rima. Pretpostavke o razlozima ubojstva kreću se od mafijaške egzekucije, fašističkog napada do sukoba unutar homoseksualnog miljea. Uz neiscrpn energiju i veliku umjetničku produkciju, razlozi zbog kojih je Pasolini postao poznat svakako su i njegova "problematičnost" i osjećaj da je drugačiji.

U političkom i ljudskom smislu prihvatio je

Pasolini je privlačna i zahtjevna tema za raspravu - svestran, problematičan i deklarirano drukčiji, izaziva i poštovanje i netoleranciju, čini se, oboje zasluženo

lijevi, komunistički stav, i nadogrudio ga na primitivno pauperističko kršćanstvo koje je upoznao u kulturi rodne ruralne Furlanije, regije obilježene zasebnim jezikom u odnosu na ostatak Italije, pobunama seljaštva i iseljeništvom. "Skandaloznost" njegove homoseksualnosti pomogla mu je

u stvaranju gotovo mitske situacije koja je dobila jednu dimenziju više njegovim nerazjašnjenim ubojstvom.

U prvom poglavlju svoje knjige Milovan piše o problemu političke moći u Pasolinijevoj poeziji, a zatim posebnu pažnju posvećuje problemu majke u Pasolinijevu djelu. Vrlo je zanimljiv dio o mitološkim likovima u djelima P. P. Pasolinija. Likovi poput Edipa, Narcisa, svetog Pavla i Isusa Krista neki su od tih mitskih figura koje je Pasolini preuzeo i s kojima se identificirao. Uz pomoć mita majke i mita Furlanije želio je ostati "vrjedniji dječak", te je zbog njih zadržao furlanski jezik kao dio svog umjetničkog izričaja. Tome treba pridodati i mit o proletarijatu zbog kojega se odrekao građanskih korijenja. Pored Pasolinijeva "grčkog" mitološkog imaginarija u suvremenosti, Valter Milovan analizira i mitske likove kao

što su Marilyn Monroe, Rudi Dutschke, John Kennedy i Jan Palach.

U sljedećem poglavlju autor se bavi likovima intelektualaca u Pasolinijevim tragedijama, scenarijima i filmovima. Milovan ukazuje na još jedan važan aspekt Pasolinijeva djelovanja - pisanje kritika i članaka. Pasolini je pisao recenzije književnih djela, ali i knjiga iz svih područja kulture, nekrologe, napise o filmu, lingvisti, kazalištu... Sva se područja Pasolinijeva interesa prepliću, pa tako pronalazimo psihologiju u filmu, lingvistiku u crnoj kronici, teoriju filma u filozofiji. Po tome je Pasolini prototip onog što Talijani danas nazivaju "tutologo", odnosno osjećao se pozvanim pisati i govoriti o svemu, o pojavama i stvarima za koje je bio više ili manje stručan, samo zato što ga je njegova filološka struka (i provokativna priroda) učinila zanimljivim sugovornikom za medije.

U nastavku knjige Milovan komparira Pasolinijeve pjesničke zbirke "Le Ceneri di Gramsci" i "Trasumanar e organizzar". Prva je najpoznatija, a druga je posljednja njegova zbirka objavljena za života. Radi se o prilično različitim djelima koja su nastala u dva različita vremena i koja opisuju dvije različite Italije. U nekoliko je primjera pokazana i vjernost Danteu tijekom svih godina Pasolinijeva pjesnikovanja. Slijedi poglavlje o Pasolinijevoj ostavštini i sukobima oko njegova djela, a dio knjige govori o Pier Paolu Pasoliniju u Hrvatskoj.

Na kraju monografije je objavljen prilog "Pasolini u životu i na filmu". Kako objašnjava Milovan, fotografije u prilogu imaju dvojak ulogu. Prva je pokušati integrirati u Pasolinijev literarni rad vizualnu komponentu, pa su među tim fotografijama scene iz filmova, mjesta iz Pasolinijeve mladosti i njegovih suradnika. Druga namjera autora bila je da pomoću fotografskog materijala nadopuni sliku o Pasoliniju pokazujući neke od glavnih likova u njegovoj životnoj i umjetničkoj priči.

Kim CUCULIĆ

Rasvijet poznata i

Kada sam prošle, 2010. godine, zamislio kao urednik prirediti knjižicu 'Hrvatski sabor' (Leykam international, Zagreb), koja bi čitateljima, a pogotovo posjetiteljima zgrade Hrvatskog sabora pružila osnovne obavijesti o povijesti Sabora i saborovanja u Hrvatskoj te o zgradi na Markovom trgu u Zagrebu i o ljudima koji su spomenicima ovjekovječeni u njezinim prostorima, povjerio sam posao pisanja tekstova uglavnom studentima povijesti sa zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Činilo mi se da je takav eksperiment vrijedan truda, a mladi su autori pokazali da su zavrijedili povjerenje koje im je dano. Po sličnom modelu dogovorio sam s Istarskom županijom izradu ove knjige, a u povodu 150. obljetnice Istarskog sabora. Neke su tekstove, dakle, pisali studenti povijesti s fakulteta u Puli (Ivan Hrastovčak i Igor Stanić) i Zagrebu (Josip Banić), a neke stručnjakinje iz Zavičajnog muzeja u Poreču (Elena Uljančić-Vekić i Elena Poropat). Knjiga je posvećena Istarskom saboru, ali se u dva teksta govori o saborovanjima u Istri i u drugim povijesnim razdobljima, iako ti fenomeni nisu međusobno povezani - veli u predgovoru Neven Budak, glavni urednik ove knjige. Izdavači su Zavičajni muzej Poreštine i Humaniora.

Obilje podataka uz fotografske zapise

Djelo, kao što je i vidljivo iz ambicioznoga predgovora, je vrlo detaljno, temeljito, gdje autori s raznih gledišta razmatraju određene povijesne fenomene vezane za to razdoblje nudeći interdisciplinarnu studiju uz obilje podataka te fotografskih zapisa. Na taj je način rasvijetljen jedan dio nedovoljno poznate, a ne tako davne istarske povijesti. Naime, do sada su nastajale brojne studije o Istri, ili pojedinim njezinim dijelovima u antici, ali ne i u 19. stoljeću, a upravo nam takva povijest pomaže da bolje shvatimo i današnje vrijeme.

Ivan Hrastovčak autor je priloga "Saborovanja

Djelo je vrlo detaljno, temeljito, gdje autori s raznih gledišta razmatraju određene povijesne fenomene vezane za to razdoblje nudeći interdisciplinarnu studiju uz obilje podataka te fotografskih zapisa

Interijer Istarske sabornice na naslovnici knjige

u Istri u srednjem vijeku". S političkog gledišta, na istarskom su se poluotoku u ranom srednjem vijeku nanizale bizantska, kratkotrajna langobardska te franačka i njemačka vlast, dok su razvijeni i kasni srednji vijek obilježeni dihotomijom mletačke i carske njemačke dominacije. Svaka je od tih vlasti sa sobom donosila nešto novo, oblikujući specifične društveno-gospodarske odnose u ovom dijelu zemlje koju je svaki vladar htio prisvojiti. U tom kontekstu možemo pratiti i razvoj autonomnosti i težnje za što većim stupnjem samostalnosti, a koji se očituje u održavanju provincijalnih skupština i sabora te organiziranju komunja, dvanaestostoljetnog trenda koji je zahvatio i prostor Istre.

Sabor kao političko tijelo

"Što se tiče bizantskog suvereniteta, on je Istri definitivno koristio u odnosima sa susjednim zemljama i narodima; tadašnji Istrani

uživali su određenu dozu sigurnosti da ih zbog (formalnog) bizantskog vrhovništva ti isti susjedi neće napasti, prije svega na moru, gdje je bizantska premoć bila najočitiija", smatra Hrastovčak.

Elena Poropat piše o "Povijesti Istarskog sabora kao političkog tijela". Prvi se Istarski sabor sastao u Poreču 6. travnja 1861. Za prvog predsjednika Sabora imenovan je markiz Gian Paolo Polesini, jedan od vladar htio prisvojiti. U tom kontekstu možemo pratiti i razvoj autonomnosti i težnje za što većim stupnjem samostalnosti, a koji se očituje u održavanju provincijalnih skupština i sabora te organiziranju komunja, dvanaestostoljetnog trenda koji je zahvatio i prostor Istre.

Iako je zakonski u Saboru bila dopuštena upotreba svih pokrajinskih jezika, službeni raspravni jezik bio je talijanski, a svaki pokušaj govora na slavenskim jezicima bio je često spriječen ili se nije ni bilježio u zapisnicima. O tim aspekti-

"ISTARSKI SABOR", ZAVIČAJNI MUZEJ POREŠTINE I HUMANIORA, PROSINAC 2011.

Uljena nedovoljno povijest Poluotoka

Zgrada pokrajinskog odbora u Poreču i nekadašnja crkva sv. Franje, s početka 20. stoljeća

Markgrofovija Istra, razglednica

Istarska sabornica u Poreču

ma djelovanja temeljito i detaljno tematizira Elena Poropat.

Igor Stanić piše o Saboru u Pazinu i njegovim odlukama 1943. godine. Priklučenje Istre Hrvatskoj, odnosno Jugoslaviji predstavlja jedan od važnijih događaja kako u istarskoj tako i u hrvatskoj povijesti. Rujanski dani 1943. bili su iznimno turbulentni te obilježeni osjećajem euforije i valom slobode koji je zahvatio istarsko stanovništvo, a rezultat je bio općenarodni anti-fašistički, ali i nacionalni ustanak, ističe Stanić koji donosi kronološki prikaz tih dobro poznatih zbivanja u kontekstu onih u Istri te u bivšoj državi.

Sakralna i profana sjedišta Istarskog sabora - Poreč, Pula, Kopar tema su analize Elene Uljančić-Ve-

kić. Riječ je o vrlo detaljnoj analizi i s arhitektonskoga gledišta i s povijesnog.

Istaknuti zastupnici

Pišući o pulskoj vijećnici, napominje "najupečatljivija je mletačka faza koja pulsku gradsku palaču uvrštava među bisere javne arhitekture venecijanskog razdoblja. Natpis ugrađen na pročelju palače datira njezin nastanak u 1296., no ta godina vjerojatno označava njezinu prvu sustavnu obnovu i nadogradnju, budući da je bez sumnje i ranije ovdje bilo smješteno sjedište municipalne uprave".

O istaknutim zastupnicima u Istarskom saboru piše Josip Banić, navodeći pritom njihove bio-bibliografije. To su: Andrea Amoroso, Antonio Barsan,

Matteo Campitelli, Carlo De Franceschi, Juraj Dobriša, Franjo Feretić, Fran Flego, Luka Kirac, Antonio Madonizza, Anton Mahnić, Matko Mandić, Gian Paolo Polesini, Franjo Ravnik, Antonio Scampicchio, Vjekoslav Spinčić, Dinko Trinajstić i Francesco Vidulich.

Za nakladnike ovoga važnoga djela potpisani su Elena Uljančić-Vekić i Neven Budak, a talijanski tekst potpisuje Zrinka Podhraski Čizmek. Lekturu hrvatskog teksta obavio je Goran Tanacković Faletar, a onu talijanskog teksta Nevla Raos i Gaetano Benčić. Za grafičko se oblikovanje pobrinuo Tvrtko Gregurić, a projekt su financijski omogućili Istarska županije i Grad Poreč. Knjiga je tiskana u zagrebačkog Denoni.

Vanesa BEGIĆ

Gradska vijećnica Pula